

Forfatter: Hjortø, Knud

Titel: Rokballe-Maren

Citation: Hjortø, Knud: "Rokballe-Maren", i Hjortø, Knud: *Ud for skrænten*, 1922, s. 67.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-hjort_12-shoot-workid57958.pdf (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Ud for skrænten

ROKBALLE-MAREN

68

69

JENS MØLLER viste sig pludselig med sine poliske øjne og meget skæg over halvdøren ind til tærskeloen, men i stedet for at komme ud på gårdspladsen, trak han sig længere tilbage i halvmørket og så nysgærrigt fra køkkentrappen til stalddøren. På trappen stod Maren med en mælkejunge, hun lige havde vasket. Hun skulde over gården med den og vilde komme til at møde Jens Møllers gamle moder, der stod i stalddøren. Øwwe Ka Mølles kaldte folk hende til forskel fra en anden gammel kone længere nede i byen, der hed Nejje Ka Mølles. De to mødtes ganske rigtigt, Maren satte sin junge ned, og Øwwe Ka Mølles viklede en tynd, mager hånd ud af sit brune korsklæde; hun strakte en lang, bleg finger frem og gav sig til at gnubbe på mælkejungen, så sae hun med høj og sørgelig stemme:

A tøks int, te den ka knærk, Maen.

Så kunde Maren gå ind og vaske den om. Jens Møller så det mindre venlige blink i Marens vandblå øjne, da hun igen gik ind med sin spand. Han vendte sig med et stille grin om mod vinduet til marken og gik lidt efter som en alvorlig mand gennem det tomme rum mellem Maren og moderen, hvor tynd, gammel mumlen og et sidste tilbagekastet blik mødte hinanden på en ikke altfor venlig måde.

Jens Møller gik, intetanende om kvindtøws mellemværender ned i porten og trak enspænderen frem. Lidt efter 70lød små, trippende skridt og en ilter stemme fra portrummet, og en lille, købstadklædt person i fjederstøvler og rund hat kom hen til vognen. Han var en mand, der fik sagt en mængde i kort tid, og Jens Møller svarede sindigt:

Jow, nu spænder a for.

Straks efter kom han med hesten; den lille mand i fjederstøvlerne sled imens ubekymret på sit lille mundtøj. Da Jens Møller havde spændt for, gik han ind for at se til Maren; hun var færdig med spanden; det var bare at lade, som den blev vasket igen, og nu sad hun på sit kammer og var midt i lidt søndagshægning.

Hør, Maen, sae han, kaddunt kjør denne her lille kjøm- men til Grenne for mig? A er kiv af at kom afsted, og for dig kan det wal wer rossomt; kadde'nt det?

Jow, sae Maren.

Ti Minu'ter efter kom hun ud og fik tømmer og pisk af sin husbond. Den lille købmand fra Grenå sad bagi og flød over af snak og undren. Øwwe Ka Mølles kom ud fra sin stue med sit gamle, blege ansigt fuld af sur undren: Hvadfor skal hun kjør for ham? spurte hun.

Jow, svarede Jens Møller alvorlig — for a ska sej dig, te a tøks, hun har det lidt kiwsomt, derfor har hun godt af at row sig lidt engang imel.

Købmanden afskar mulige indvendinger ved at spjætte med sine små fjederstøvler mod vognbunden, han sae: Nu må vi afsted, for jeg har travlt, jeg har, Fanden gale mig, travlt.

Fåval, sae Jens Møller, og Maren kørte, uden piskeknald, som det sømmede sig for et kvindfolk.

Der var ikke langt til Grenå, men vejene blev ringere, og det gik langsommere, jo længere de kom syd på; på 71strækningen mellem Gjerild og Veggerslev gik det fod for fod; den lille mand bagi trommede i vognbunden med sine utålmodige ben, der var vant til dagen igennem at fare ned ad trapper og op ad stiger. Nu kom han altså for sent til Grenå, og så kedede han sig tilmed bag den tavse Marens brede ryg, som han gerne kunde ønske at lægge en klappende hånd på, hvis det gik an.

Hvad hedder du? spurte han pludselig.

A hidder Maen, sae Maren og blev ved at køre.

Hør, Maren, du kommer til at piske på ralliken; vi kommer altfor sent til Grenå; vi når det ikke, vi når det, Fanden gale mig, ikke.

Maren vendte sig på agebrædtet og så overbevisende på den lille, iltre mand: Jow, vi gjør, sae hun — vi nur ed nok, hwes vi kjør still.

Købmanden svarede ikke, han blev en tid tavs og glemte at ærgre sig over, at det gik langsomt. Maren med den brede ryg bagud og det bestemte blik fremefter havde pludselig åbenbaret sig for ham som den, hun var, og det gjorde ham eftertænksom. Han opdagede med eet, at de var ude på Randers—Grenåvejen, og nu gik det rask, de vilde snart være fremme, og han fik ikke tid til at snakke med Maren om det, han nu var kommet i tanke om. Men da de rullede ind i hans gård, glemte han det, han skulde være i Grenå for inden tre; han bød Maren ind, hun måtte være sulten.

Jo, ganske vist, men — — Maren lignede en overvejelse, der svinger mellem for og imod, men købmanden fik hende ind i sit kontor bag butiken, og i en utrolig fart lå der et rugbrød og spegepølse på bordet for hende. Også ost havde han, han skar et stykke af, det lå lige med et 72p på en tallerken og smilede til Maren med tåreblanke øjne, ægte schweizer. Og smør havde han i kælderen. Han trillede som en tom smørfjerding ned ad en trappe, og kom op igen med en stor høvlspån smør på en assiet. — Og kan du lide sardiner, Maren?

Jow, men det er da altfor møj — —

En opbrækket dåse sluttede sig til det andet tilbrød, og Maren spiste troligt og længe. Han trak en pilsner op, som Maren afslog, han trak en dobbeltøl op og tog selv pilsneren for at klinge med gæsten. Så kunde snakken ta fat. Maren måtte vel have det strængt og kedeligt hos Jens Møller, ikke? Og den gamle Madam Møller, hun var Fanden gale mig ikke morsom, vel?

Ka Møllers, sae Maren; — hun er jo gammel; det er int næm.

Hm, ja, manden var vel flink nok og dygtig, han handlede jo en del.

Maren så spisende op og lyste i blikket: — Do ka trow, te han tjener no peng.

Købmanden lo henrykt: Jeg tjener også penge, Maren. Kunde du ikke ha lyst til at styre hus for mig?

Nej, det kunde Maren ikke.

Købmanden snakkede om handel og fortjeneste og om en ungarls liv. Maren kunde blive hans kone. Han skulde holde pige til hende. Hun kunde jo tænke over det, ikke?

Maren rejste sig: Nej, det vil a int. No sejer a så manne tak for mad.

Købmanden fulgte Maren ud til vognen under stadige underhandlinger, men Maren holdt på sit nej, og dermed kørte hun. Det gik rask ud ad randersvejen og sejgt gennem sandvejene nord på, men Marens tanker gik hele tiden 73deres egen støtte gang: Hun vilde ikke giftes med den lille købmand fra Grenå. Lidt oven for Veggerslev blev Maren tiltalt af en ung karl, der stod og ventede ved vejen: Er do int Maren a Jens Møllers i Hvilstrup?

Jow, svarede Maren og så sig karlen an. — Hvem er do?

Karlen fortalte, han hed Niels og var fæstet til Jens Møller nu i høst. Han skulde komme om tre dage, men han havde set Maren og vilde heller benytte sig af vognlejligheden med det samme. Maren svarede mistroisk, at det kendte hun ikke noget til, og at tage ham med, det kunde hun ikke ha med at gøre.

Nå, du vil int ha mig med, sae Niels nedslået og ydmyg.

Maren tog ham for anden gang i øjesyn; det forandrede meget ved sagen, at han ikke var så stor på det og fremtalende, men så skule han stå af ved kirken og selv gå den sidste halve fjerdingvej, for hun vilde ikke høre noget for hans skyld. Niels sae ja, det skulde han nok, han satte sig på agebrædtet hos Maren, spurte og fortalte. Han lod til at være en vidtløftig en, der havde prøvet forskelligt, men ikke haft lyst til at blive længer ved noget af det; hans snak skulde ikke give store tanker om ham, men dem havde han åbenbart heller ikke selv. Men han syntes, det var morsomt, at han og Maren nu skulde tjene sammen. Maren så lige frem, ud over ørene på sin hest, og gjorde sig umage for ikke at se morsom ud, men hun tænkte på, at der sad mere mundtøj på denne her Niels end på de fleste Karle, hun havde kendt.

Maren satte Niels af ved kirken og kom ene ind i gården, men hun gav sig god tid og var endnu på gårdspladsen, da Niels kom. Han traf sin husbond udenfor og gjorde mange belevne undskyldninger, fordi han kom tre dage før tiden. 74Manden så med kenderblik på den nye karl, der var højere end han selv, når han rettede sig. Saa sendte han ham fra sig med de ord: Ja, gå do ind i stowen og få dig no at edd.

Han kaldte på Maren og bad hende ta sig af Niels; han var vel sulten.

Maren gik ind i spisekamret for at smøre mellemmader; hun tænkte en del over, hvad hendes husbond havde sagt, at Niels vist var sulten. Hvad var han for en?

— Men hun sae Fanden gale mig nej, sluttede købmanden sin lange beretning, og han tog på en sær akavet måde i luften ligesom en begynder bag disken, der ikke ved, paa hvilken hylde han skal finde de blå træskosøm.

Jens Møller sad for sin bordende og hørte til, meget alvorlig. Han sae, da turen endelig kom til ham: Det var da slem, det var da kivsom, ja, det var endda, — og hvad han sådan kunde finde på. Hans smil lå dybt begravet i hans skæg, og der var et blink i hans øje, som den lille købstadmand ikke opfattede.

Hvad æed, der er på snak? lod Øwwe Ka Mølles bedrøvelige og nysgerrige stemme i døren; hun var kommet listende ind fra køkkenet.

Sønnen svarede rask: Det er købmanden her, der vil gywts med Maen.

Den gamle kone satte sig med et gisp ned på en stol og brød ud i et velment: Det var endda godt. Begge mændene så forbavsede på hende; navnlig sønnen kom til at se så måbende ud, at han et øjeblik ikke lignede sig selv, men købmanden forandrede med et slag udtrykket i de tos ansigt, da han sae ilter og irriteret: — Ja, men hun siger jo nej, madam Møller, hun vil jo ikke.

75

Øwwe Ka Mølles fik hele sit sørgelige ansigt på igen, og Jens Møller så fiffig ud som før. Moderen så på ham, sørgmodig og mistroisk, så sae hun: Det var da sær, vil hun int ha dæ?

Købmanden måtte igen fortælle om sit frieri, han glemte ikke schweizerosten og sardinerne. Den gamle tog det med altsammen, opmærksom, men mistrøstig, for det blev hun jo ikke klogere af. Hun gned med sin blege finger på bordpladen, men hun sae ikke noget. Derimod fik Jens Møller øjensynligt et godt indfald, han sae med et stort smil: — Do ska si, te hun vil heller ha ham Niels; hun tøks, te han er kjønner.

Hans Moder så vredt på ham og sae:

Næ, Maen æ møj klowwer.

Så rejste hun sig og gik. Jens Møller så efter hende og tænkte, hvad mon der gik af hans moder, men han sae ikke noget.

— — De følgende dage måtte Maren høre meget af sin madmoder om købmanden, hvor godt et menneske han var, og hvor god en forretning han hade. Øwwe Ka Mølles opmuntrede med sin sørgeligste stemme Maren til at sige ja; Maren hørte på det i tavshed og tog mindre hensyn til det end til mælkejungerne, der ikke kunde knirke. Engang imellem, når hun skulde sige noget, sae hun nej, hun vilde ikke have ham, og på det spørgsmål, der kom bagefter, svarede hun af og til, men ikke altid, at der var ingen, hun vilde have.

Sådan gik dagene. Det var en sørgelig tid for Øwwe Ka Mølles, for nu kunde hun ikke længere være i tvivl om, hvad Maren gik og tænkte på. For at Jens blinkede til Maren, det lae han ikke skjul på, og Maren var nok så 76klog, at hun vidste, at Jens var et bedre parti end den smule Købmand. Og så var Jens fem og tredive, det er længe at gå, og de blir ikke altid så meget klogere med alderen, som en skulde tro. Jo, det var en streng tid, og hvordan skulde der blive til at være på gården, hvis Maren blev kone? Hun var skikkelig nok, lod hun til, men hun gik alligevel og ræsonnerede, når der blev sagt noget til hende.

— Niels lod til at befinde sig godt i sin nye plads, han gik om i stadig ros og forundring over alt, hvad han så. Han roste maden: Jens Møller, sae han — han vil nok ha no godt mad. — Han roste sin madmoder, der kom allevegne og så efter selv; hun var voldsom dygtig og rørig af sådan et gammelt menneske. Og han roste Maren for mange ting, så det blev mere, end hun syntes om, og hvad Maren ikke syntes om af sine lige, det lod hun dem vide med det samme. Så viste Niels sig da også lærvillig, han lae sin ros til side og satte sit humør i stedet for; det var godt, og der var meget af det. Maren morede sig over Niels, og Øwwe Ka Mølles gik og samlede sig stor bedrøvelse af ham, for folk, der griner meget, de arbejder kun lidt, det vidste hun fra sig selv, og hvad der var værre, for Niels skulde kun blive på gården sommeren over, det var, at Ka Mølles mere en gang havde den hjertesorg at høre Jens og Maren grine sammen over Niels, og hvad kunde der ikke komme ud af det?

En aften, da hun gik langs med staldlængen, hørte hun stille snak på den anden side af hjørnet. Den ene stemme var Marens, men hvis var den anden? Øwwe Ka Mølles gik rask om hjørnet, og to røg fra hinanden, nøjagtigt sådan 77som hun havde set, lige fra hun kunde rokke afsted, og til nu hun var ved de halvfjerds; men hun havde nær sat sig i halmen, så forbavset blev hun, da hun så, at det var Niels, Maren holdt mærkning med.

Ja, I behøver int at la Jer forstyr, sae hun og gik tilbage om hjørnet. Hun hørte Niels svare noget muntert bagved, og Maren tysse på ham. Det var jo en stor lettelse, hvis det skulde være Niels og Maren, men da den gamle ikke kunde være sin bedrøvelser foruden, så søgte hun og fandt uden besvær en anden deri, at

Maren, der ikke vilde ha købmanden fra Grenå, nu vilde være kærest med en som Niels, og hendes sind kom derved mere i ligevægt efter den rystelse, som den store og uventede glæde havde givet hende. Men hun gik lige ind til Jens og fortalte, hvad hun havde set, og han beredte hende den skuffelse at være lige glad. Hvad kæresterier hans folk havde for, kom ikke ham ved, men det sae han ikke. Han sae: nå, og så dårlig nok op fra sin avis, det var ikke godt at vide, hvad det betød. Den gamle kone gik i sin seng med ny bekymring.

Øwwe Ka Mølles var jo gammel, og hun havde gamle menneskers sikre tro på egen klogskab og deres evne til at komme frem med den på en fin måde. Derfor begyndte hun den næste dag og uden nogen overgang at rose Niels overfor Maren, hans flid og gode humør, og hun glemte ikke som klog, gammel kone at nævne, hvor køn han også var.

Maren havde ikke tænkt nærmere over det med Niels; hun syntes, han var morsom, og at sammen med ham gik tiden lettere for hende, end hun var vant til; det kunde hun ikke undgå at mærke, og hun glædede sig om aftenen til, at der næste morgen skulde komme en dag lige sådan. Men at det ellers skulde betyde noget, faldt ikke Maren ind; hun var to og tyve år og faldt med den alder ikke i tanker, fordi en karl var mere morsom end en anden og måske kom nærmere til hende, end karle plejede. Men her gik altså et menneske og tænkte for hende, og alle Øwwe Ka Mølles tanker gik over i Maren. Nu var hun måske ved at gøre noget galt, siden en anden allerede kunde se det, for Maren var med al sin ungdom ikke mere selvklog, end at hun godt vidste, at det gale, man har i sinde at gøre, det ser andre længe før en selv, og en selv ser det gerne ikke, før det er bagefter. Maren havde selv godt nok gået og set på andre piger. Men det med Niels måtte hun altså ha ordnet, han var ikke en karl, som en pige kunde stole på. Så måtte hun hellere sige ja til købmanden fra Grenå, selv om han, på en anden måde, heller ikke var en karl at gifte sig med.

Øwwe Ka Mølles fik lov at rose Niels en dag igennem, Maren var ikke vant til at knevre imod, men ved aftenstid syntes hun, det kunde være nok, og så sae hun:

A ved int, hvadfor I roser Niels så møj, for a ska da'nt være hans kjærrest.

Øwwe Ka Mølles fik en ny bestyrtelse, men hun var heldigvis så klog, at hun kunde se rigtigt på det, at jo mere fornuftigt man tager folk des mere tossede bliver de. Det var bare så sørgeligt at være ene om sin klogskab.

— Vester ude, en halv mils vej fra gården havde Jens Møller et engdrag med meget fint græs, og det var gammel skik, at det blev slået om natten, fordi det skulde være lettere at komme afsted med græsset, når der var dug i. Folkene tog da derude ved titiden og plejede at komme hjem hen mod solopgang.

Da de skulde hjem, kom Niels og Maren til at gå sammen. Niels var glad og snaksom, dette usædvanlige nattearbejde havde sat hans humør op; ellers var han jo ikke nogen svær karl til at knytte i arbejdet, men her var det, ligesom han havde været til bal, mens andre jo snarere blev tavse og trætte. Maren var selv ordknap, men hun havde det godt i Niels' selskab; det, hun havde at skulle sige ham, kunde vente til en anden gang. De kom rask afsted, og tågen skilte dem snart fra de andre bagved. Da de havde gået et stykke, så Niels en sti gå af i sydøst, den sad som en lille, hvid stump gren på vejens stamme, to alen ind i den hvide tåge. Den måtte de prøve. Niels havde ingen hast med at nå hjem og blive af med sit følgeskab, han var munter og levende og måtte tage hver mærkelig vej, der viste sig. Lidt efter gik en anden sti fra, en grå stilk på den hvide pind. Niels fik lyst til at prøve den med, og Maren gjorde ingen indvendinger, hun tænkte ikke over noget, men fulgte med Niels i den hvide nat, og alt, hvad der var luv på hende, blev vådt, lige til dunene på hendes kinder. Det var en besynderlig nat, den var hvid af tæt tåge, der lyste, men ikke lod en se nogen ting. Natten var fuld af et stærkt, men blindt lys, der var hvidt som sne. Måske stod månen på himlen, men der var ingen himmel; tågen var ligesom selvlysende, stien, de gik på, var ikke længere grå, men grøn; den blev usynlig, men kunde mærkes under træskoene, ved at græsset var kortere, slidt af andre menneskers trin. Men snart gav hverken lys eller vej besked mere, og der var heller ingen vejledning at hente i de lyde, de hørte, brøl af en ko eller søhunde bjæffen, tykt og halvkvalt som i snevej. Men det gjorde ikke noget, de to havde hinanden, og det jo mere eftersom den øvrige verden blev borte om dem. Men de snakkede dæmpet om mærkelige hændelser som folk, der søger sammen under et uvejr.

Pludselig faldt Niels i et dybt hul. Hårdt og brutalt som en karl, der bliver kastet i slagsmål, styrtede han på ansigtet og fik jord i munden. Han kom op igen, spyttede og tørrede sig og sae så: Hvor æ vi?

Veddunt, hvor vi æ? spurte Maren.

Nej, a veddint.

Skrækken greb også Maren, fordi hun mærkede, den havde taget ham, og den hvide, blændende nat var ikke længere, hvad den havde været: en sød nat for karl og pige; den viste sig fuld af farer, som de måtte tale om, og det blev værre derved. Her var en å et sted, og der var kær med dybt vand mange steder, men hvor lå alt det og ventede på dem? Maren blev et øjeblik vred og sae noget til Niels, for det var jo hans skyld, de var gået vild, men han bad hende med rystende stemme ikke at snakke sådan til ham nu, de skulde bare

gå langsomt og forsigtigt, mod sydøst, så måtte de komme til landevejen igen. Men hvor var sydøst. Alle verdenshjørner var udslettede i den tætte tåge. Maren vilde vente, til det blev daglyst, men Niels vilde gå, han turde ikke stå stille; han tog Maren i hånden og gik. En lyd tæt ved fik dem til at gribe i hinanden, et skrattende, hæst vræl, der hverken lød af menneske eller dyr. Niels og Maren så på hinanden med et blegt smil, det var ikke andet end et får, der brægede, måske nok mere end almindelig slimet i den klamme luft.

Vi skal si ham, sae Niels og gik efter lyden. Et skiddent 81får dukkede lidt efter frem i den hvide tåge; Niels tog i ulden; duggen stod i den som dybt vand. — Hådde endda won en hund, sae han. — Fåret bare stampede ad ham, trillede bønner og rykkede tilbage.

De blev ved at gå; Niels fortalte Maren, at der ikke var noget at være bange for, men de holdt sig tæt sammen og slap ikke hinandens hænder. Så stod han stille igen. Hvad var det, Maren stirrede i retning af hans finger: Var der noget. En hvidhed i tågen, der ikke var som det andet hvide, ikke så luftigt, måske bare en fortætning, som tågen havde netop på det sted. Niels holdt på Maren, medens de stod og så på det; han havde mest lyst til at klare det, inden han gjorde det næste skridt, så bøjede han sig lidt frem: Det er jen, der løser hans avis, sae han.

Det gav et stød i Maren, så hun kom til at græde. Bagefter forklarede hun, at det var, fordi hun troede, Niels var gået fra forstanden, men i øjeblikket så hun virkelig et menneske sidde i græsset, med en avis over sine knæ. Men Niels kom til besindelse ved sine egne ord, han gjorde et skridt frem og rørte ved en hvilkalket vejvisersten, der hældede bagover.

De var kommet ud på en snip, hvor en bivej stødte til landevejen, og nu var der ikke mere at tage fejl af, men Maren græd, og Niels gik med armen om hendes liv og talte trøstende til hende.

Du var sjel bang, sae Maren lidt efter, parat til at skælde ud, fordi hun havde vist sig svag.

Men Niels bøjede af for trætte, muntert og leende: Jo, han havde været bange, han skulde ikke gøre sig bedre, end han var.

Nu var det Maren, der uventet faldt i et hul; her var 82hun rykket frem, vred på Niels og på sig selv, færdig til at tage et kraftigt mundtag, og så veg modstanden for hende; hun tabte fodfæstet og faldt i armene på Niels. Hullet var dybt med sødme og munterhed, og Maren kunde ikke i en fart komme op igen og være vred. Niels holdt hende fast, hvor hun var. Det var ikke til at ændre; Maren var kommet ind i en tåge, og tingene så ikke mere ud, sådan som de plejede. Maren, der aldrig havde været bange for nogen ting, kunde ligesom ikke forvinde den angst, der et øjeblik havde taget hende, og hun kom til at ryste igen, da Niels kyskede hende. Hun gjorde ingen modstand, hun sae kun: Lad wos go, Niels; det er så kold.

Niels lo, han spøjte med hende og drillede, han var som altid, men hun følte sig som en helt anden. Sådan kom de hjem, det gik langsomt, for Niels sae, der var god tid, og han fik lov at råde.

— — Suppe med to slags boller og peberrodskød ventede på komfuret; Øwwe Ka Mølles havde været oppe det meste af natten, hun var selv sulten, og nu måtte de gærne komme. Hendes begyndende bekymring forsvandt, da hun hørte trin i gården. Det var dog kun de fire af dem, de fortalte, at de havde tabt Niels og Maren undervejs. Det lod til at more dem, og deres glæde meddelte sig til Ka Mølles, der velvilligt foreslog, at de skulde vente et øjeblik. Men det blev et langt øjeblik; de satte sig til at spise. De blev færdige, og Niels og Maren kom stadig ikke, men Ka Mølles vilde ikke lægge sig. Hun blev siddende i køkkenet med sit strikketøj, mens hun tænkte. Niels kunde godt blive på gården, dersom han skikkede sig, og det blev han jo nødt til som gift mand; Maren kunde der jævnlig være brug for. Gården havde også et hus, som de 83to kunde flytte ind i til efteråret. Øwwe Ka Mølles ordnede alting for dem, og så kom de endelig. De lignede godt nok et par kærestefolk, men Øwwe Ka Mølles humør væltede pludselig om på siden, hun blev gal og skældte ud, hvad der ellers sjælden skete, men det var formodentlig den megen medgang, der havde bragt hende ud af ligevægt. De to sae ikke noget, de satte sig stille til at spise i en halvmørk krog af køkkenet, og deres madmoder lod dem være alene. De spiste godt og længe, og bag efter sov de ind, hvor de sad. Da Øwwe Ka Mølles en times tid senere kom ud i køkkenet, så hun Maren inderst i krogen og Niels liggende mod hendes skulder.

Så sku do wal ud og malk kjøren, sae hun.

De to vågnede med et sæt, fortumlede af søvnighed og temmelig forlegne. Da de gik ned over gården, sae Maren da også bebrejdende til Niels:

Hvodden ku det go te, te du sån lo dèr ve mæ?

Niels svarede polisk:

Ja, det kan a heller'nt forsto.

Niels bestemte, at de skulde giftes til efteråret, og Maren sae ja, men så skete der det, at Maren arvede to tusinde kroner. Da hun ikke hade slægtninge i nærheden, bad hun sin husbond om at hjælpe sig med at købe en lille ejendom. Niels fik lov til at overvære handlen, men det var Maren og Jens Møller, der sae, hvad der skulde siges. Da de gik hjem, viste Niels sig meget glad over den gode handel, og han snakkede med selvfølelse om at være sin egen mand i stedet for at tjene. Maren sae, at det var jo ikke hans ejendom, men Niels mente jo, når de blev gift. Det svarede hun ikke på, hun var i det hele blevet temmelig tavs i den sidste tid, men Niels tog sig ikke af det, for Maren var ellers så god 84en kæreste, som nogen karl kan forlange. Men Maren gik i al stilhed og tænkte. Hun var sød mod den karl, hun havde givet sit ja, men under det hade hun en stille tanke, som hun arbejdede med. Hun var delt i to: Pigen, der var gået vild i tågen med en karl og ikke kunde komme over det, og samtidig den Maren, der havde sagt med varme og grebthed om sin husbond: Do ka trow, te han tjener no peng. Sådan et lovord vilde aldrig komme til at lyde om Niels, hvor meget fordelagtigt der ellers kunde nævnes om ham af en piges mund. Han var tvertimod blevet en kende mere efterladende; han vidste det selv og indrømmede det overfor Maren, men med den tilføjelse, at når han fik sit eget, så skulde hun få noget andet at se. Maren tav til det, hun troede ham ikke. Hun var selv et arbejdsmenneske og hade et dybt kendskab til dem, der vil bestille noget, og dem, der ikke vil. En aften, da hun snakkede ene med sin husbond, sae hun, at hun havde ikke i sinde at gifte sig med Niels, for han vilde øde alting for hende. Jens Møller blev forbavset og spurte, om de så skulde lade handelen gå tilbage. Nej, det skulde de ikke; Maren vilde bare ikke gifte sig med Niels, så ejendommen blev hans. Jens Møller tav lidt til det, men han var jo hverken præst eller degn, og Maren var ikke af hans familie, så det kom ikke ham ved, hvordan hun indrettede sig, men han sae dog, at så skulde Maren da hellere lade det hele være.

Det kan a int, sae Maren — nej, det kan a int.

Så sae Jens Møller ikke mere. Men Maren fandt Niels og gentog det samme for ham. Han blev også forundret, men hans indvendinger endte i, at han gik med til det. Sådan var Niels. Maren havde ikke ventet sig andet af ham. Nej, han var ikke anderledes, end hun havde tænkt sig. Hvis han 85nu hade sagt: Ja, så skal du ha tak og farvel, hvad vilde Maren så ha gjort. Hun var vel kommet til at føje sig; men sådan var Niels altså ikke.

Hen i oktober flyttede de to unge uden forudgående vielse ind i Marens ejendom. Det fremkaldte en del snak og forargelse i egnen, folk hade især ondt af Maren, skønt det var hende selv, der vilde. Jens Møller var en af dem der talte højest om, hvor stor en skam det var for så gæv en pige som Maren. Han endte ganske vist altid med at sige, at det kom jo ikke ham ved, men ved næste lejlighed begyndte han forfra igen.

Den eneste, der var helt lykkelig over, at det gik netop sådan, som det gjorde, var Øwwe Ka Mølles. For dels hade hun den store glæde, at der ikke mere var fare for at få Maren til svigerdatter, men på den anden side var der heldigvis grund til bekymring for, hvordan det skulde gå med hende og Niels, hendes gamle hjerte befandt sig vel ved blandingen, det egnede sig jo ikke til lutter medgang.

II

Sognets præst var en tålsom gammel mand, ellers vilde han ikke have fundet sig i det forargelige, at Niels og Maren på syvende år levede sammen uden at være gift; men han kom jo jevnlig og snakkede med dem, uden at han endnu hade haft den glæde, at det førte til noget. Men når hans langsomme, gamle vej førte ham over Marens lod, drejede han gerne af hen til en af dem og fik en snak igang, der ikke altid indeholdt formaninger; dog vidste de jo nok, hvad præsten kom for. Han var ellers gammel nu, hans 86hår var hvidt som et fredsflag, og han havde en dårlig mave, der gjorde ham hul fortil og krum, så hans stok var en lille halv alen foran, når han gik. Han kunde alligevel rokke en halv mil af sig på en dag og efterhånden nå at komme om til sine sognebørn. Niels og Maren tog han hver på sin måde, han snakkede godt med Maren og fornuftigt med Niels, for Maren var klog nok og dygtig og trængte verdsligt set ikke til lære af ham, men hun var hård. Niels var uden holdning både på hovedet og på hånden, men der var ikke noget ondt i ham.

Du skulde gifte dig med Niels, sae han til Maren.

Og Maren kunde svare: Nær Niels ska ha brændvin no, så skal han sjel betal det, men hvis a bløw hans kuen, så skuld a betal Niels hans brændvin.

Til Niels kunde præsten sige: — Du skulde ta dig sammen og bestille noget, Niels, og så lade det brændevin være; så blev du snart mand på gården.

Det trow a int, kunde Niels så svare, men a ka int gjør no, for a ved int, om a æ kål på goren, eller om a

æ dreng, eller hvad a æ.

Så gik præsten sin vej, bøjet over sin hule mave, sin stok og sine tanker. En, der er hård og en, der er blød, de er lige svære at komme nogen vegne med. Den hårde kan ikke formes, og den bløde kan ikke holde formen. Menneskelig forstand kan ikke se, hvad her er at gøre. Maren var sådan en dygtig pige, og Niels havde engang været en glad, ung karl; hun var den samme som altid, men han var bleven ringere. Også i det ydre havde han tabt, han svandt ind i stedet for at udfolde sig som en mand. Præsten måtte ryste på hovedet, han havde ingen rigtig tro til mænd, der tidlig tørrer ind. Men Maren var bred og stærk; den gifte kones 87kraft lå over hendes skuldre og lænder; ja, hun bar den som en usynlig vielsesattest, med rejsning og selvsikkerhed. Men galt var det; hun havde tre børn og ventede det fjerde.

Præsten lod tiden gå. Han hørte, at Maren til sine tre sønner hade fået en lille pige; han lod endda et par uger gå, så kom han en dag, stokkende og rokkende, med sit fredsflag viftende over skuldrene.

Der kom høje lyde inde fra Marens hus, gråd af et barn velsagtens, og alt hvad dertil hører, istemmen af andre små, og moders stemme, der truer de store og kæler for den mindste.

Men det var ikke det. Det var Niels, præsten hørte, da han kom nærmere; det lød, som om han skældte ud; Niels, der ikke var mand, karl eller dreng, han skældte ud. Skulde man tro det? Præsten stod stille og lyttede. Det var om mad, han snakkede, ikke om for lidt mad, men om for meget. Naboerne hade sendt så rigeligt.

Og her kommer de me foerloer, lød Niels' stemme — og spiegpølse, og flesk, og meddister og bloppels. Hvem ska edd det? A kan int edd det; børnen kan int edd det. Hwæm skal edd det?

A ska nok edd det, sae Maren.

Præsten åbnede døren og gik ind.

Der var ingen i stuen, men idet Maren kom ind fra sovekammeret med den mindste på armen, så præsten, at Niels lå derinde på sengen, halv påklædt, måske endnu ikke færdig med middagssøvnen, men det var jo sent på eftermiddagen, og syg kunde han vel ikke være, det hade hans stemme ikke lydt af. Præsten vidste ikke, hvad han skulde sige, da Maren hade bedt ham sidde ned; her slog menneskelig forstand ikke til, i alt fald ikke en, der var så ringe som hans egen. Han 88spurte til den lille, hvad hun skulde hedde og hvornår i kirke.

Ja, hun skulde da hedde Maren.

Præsten bemærkede smilende, at det var en gammel skik på landet, at man gav et barn navn efter en af forældrene, når man ikke ønskede at få flere.

Nej, sae Maren — det så gik hun istå.

De talte om efterårsarbejderne, men der kom ikke noget ud af det heller, præsten rejste sig for at gå. Maren gik ind med den lille i sovekammeret og sae, hun vilde følge præsten udenfor. Hun skulde med det samme have hestene af stalden og for ploven.

Det måtte præsten da blive og se på: — Kan du nok spænde for, Maren?

Jo, det kunde Maren.

Du kan måske også pløje?

Maren sendte præsten et bestemt blik: jo, det kunde hun nok, hvis det blev nødvendigt.

Lad os se det, sae præsten, da hestene var spændt for.

Maren pløjede en fure, og præsten gik ved siden af: Jo, det er ikke så galt, Maren, men det er jo alligevel ikke en karls fure, det ser man nok.

Jow, sae Maren med et hvast blik, men det er heller'nt så læng, siden a hår begyndt at øw mæ.

Præsten forstod, og nu var der ikke mere for ham at sige. Han vilde byde farvel, men Maren bad ham vente; hun vilde gå et stykke med ham over marken. Hun kaldte den ældste dreng til sig og sae: Kan do blyw ved hestern, bitt Søren, til vor fåer han kommer. Så råbte hun i et andet tonefald mod sovekammervinduet: Kommer do no?

Der lød et ja inde fra. Maren og præsten gik. Ja, de var kommet bagud med deres efterårsplojning. Også

indhøstningen hade fået lov til at vente alt for længe, for den gang lå Maren, tilmed en hel uge længere, end hun hade beregnet, og så kom kornet ikke ind. Der hade været regn og tørre mellem hinanden, men tiden var ikke blevet passet, og høsten var bleven ringere ved det.

Maren var nu kommet til sit skel, det var ingen lang vej, men hendes beretning hade også været kort. Nu stod hun og ventede på at sige farvel. Hun hade ikke klaget over nogen, hun overlod til præsten at tænke over, hvad hun hade fortalt, og få den rigtige slutning ud af det. Maren stod høj og rank og tavs som den, der har ret. Men vel også noget for knejsende.

Ja Maren, sae præsten, — jeg forstår jo nok, hvad du mener. Du er en dygtig kvinde, men du kan alligevel aldrig få retten på din side i den grad, som du i dette øjeblik tror. Hvis du er den klogeste og dygtigste af jer to, så har du også den største fejl. Hvorfor indlod du dig med den mand, som du ikke hade tillid til?

Ja, sae Maren og blev mindre rank — det ved a int, nej, det ved a int. Hvon gur det te, te jen kan blyw så tåvlig etter et mandfolk?

Ja, det er jo kærligheden, Maren.

Kærligheden, gentog hun og fik for første gang i sit liv dette vanskelige ord i sin mund — den skun't ha lov og vær te.

Præsten tænkte lidt over det: — Den skal jo altid reguleres ved, at man anvender sin fornuft.

Ja, men det blywver jo det samme, hr. pastor, som at den ska int vær te.

90

Præsten rakte hånden til farvel: — Ja, ja, Maren, bær dig nu i alt fald fornuftigt ad.

Jow, det vil a og.

Nå, ja, jeg mener dermed, at du skal handle kærligt snarere end fornuftigt.

A trowwer, svarede Maren — a det sidst æ det bæjst.

— Der var stille, firdobbelt fryd i Marens køkken. Den eneste, der af og til viste sig misfornøjet, var bette Maren, for hun blev gal og skreg, når den næste mundfuld ikke kom i samme øjeblik, som hun hade fået den foregående ned. Det var Søren, der passede hende, han hade øvelsen. Børnene sad på det bare gulv, og midt imellem dem stod en høj krukke med honning. Det var Søren, som den ældste, der var kommen i tanke om den; det var ham, der kunde huske, at moderen hade givet dem lov til at dyppe det af, der var igen. Han var også manden for at skaffe fire stykker rugbrød til at dyppe med. De tog en lille bid af brødet, hver gang de hade dypet, men det gjaldt om at holde hus med det, for der var ikke mere end det samme. Kun bette Maren nøjedes med at slikke honningen af, og så gav hun som sagt et vræl efter mere, hver gang det var gjort. Søren hade nok at gøre og var den, der fik mindst, men han vidste, at det er nu engang ingen fordel at være den ældste, og han bar det som en lille mand, og var lige så glad som de andre.

Der er for en øbo ikke så morsomme børn at se og høre på som små jyder. De kan i seks års alderen have et bredt smil, som på øerne hører de fyrretyveårige til; de kan have et fiffigt blik opefter som hos en hestehandler, der gotter sig over en god forretning. Der er noget komisk ved dette garnmelmandsbarnlige, 91der giver jydsk små børn en særegen fortryllelse. Dertil kommer deres dialekt, der jo for os andre ikke synes beregnet på at tales af børn. Man kan ikke komme forbi en gruppe små jyder mellem to og syv år, uden at man må smile og blive stående og se på dem.

Men ind i køkkenet kom der en, der ikke smilede, det var faderen til de fire. Han skældte ud, og da Maren kom lige bagefter ham, fik hun en omgang med. Niels brugte mund over al den gode honning, der var spildt på krukken og på gulvet, på børnenes tøj og ansigter. Han drev det til at slå i køkkenbordet og sige, at han vilde ikke se sådan noget i sit hus.

Men Maren lod sig ikke forskrække; hun svarede spottende, da Niels var færdig: Hov endda; a bløw så ræd. A fløw lånt hen.

Niels så lidt på hende; så gik han uden et ord.

Maren viste på brødstumperne, som børnene endnu hade i hænderne, eller som lå på gulvet, og sae venligt: Kan I sammel det sammen, bette bøen, og bære det ud til kyllern?

Så fejede hun selv efter og satte krukken væk, efter at hun hade set i den. De to mellemste kom for at se med, men den var tom.

Det blev ringere med præstens ben i løbet af vinteren, og det hjalp ikke på dem, at han fik sig en tykkere stok; det var vel den daarlige mave, der gjorde det, og så måtte han da bestemme sig til at tage sin afsked. En dag i foråret kom han for at sige farvel til Niels og Maren. Han havde tænkt sig for sidste gang at tale indtrængende med dem, men den, der skulde have været mand i huset, var ingen steder at se, skønt han burde være midt i forårsarbejdet. Hvor er han henne? — Ja, hvor er han henne? gentog Maren. — Om det kunde nytte at vente på ham? — Nej, det kunde det nok ikke.

Det var slemt, sae præsten — for det bliver sidste gang, jeg kommer. Jeg vilde gerne have talt med Jer begge to. Dig alene kan jeg jo ingen vegne komme med. En anden vilde måske kalde dig forhærdet, det er ikke det, du er, men du er inde på en gal vej, og du véd det selv. Men nu synes jeg, det er på tide, du kommer bort fra den igen.

Maren svarede alvorlig: Det tøks a og.

Du er jo i grunden et lykkeligt menneske, du har flinke og sunde børn, og du er selv glad ved at arbejde. Og det går jo godt med din ejendom, det siger i alt fald dine naboer. Mener du ikke, de har ret?

Jow, sae Maren, der følte, hvor præsten nu vilde hen; — men vi er jen mand for møj.

Sådan må du ikke tale, Maren. Synes du ikke selv, det må være nedværdigende for Niels at gå uden at vide, om han er mand eller dreng på den gård, der burde være hans?

A tøks, te det er nedværdigende, at han lærer hans bøn int at bestille no.

Præsten rystede på hovedet: Når man ser dig mellem dine børn eller ved dit arbejde, så tænker man uvilkårligt: se dèr er alting, som det skal være; men når man så véd det med Niels, så siger man til sig selv: her er alting, som det ikke skal være.

A sejer præsten så manne tak, sae Maren — det er omtrent, hvad a sjel hår tint.

Nu véd jeg igen ikke rigtig, hvad du mener. Men hvem skulde ha troet, det vilde gå dig sådan, da du i sin tid gik til præsten hos mig? Du var en af mine kæreste konfirmander, og nu kan jeg ikke bøje eller rokke dig en tomme. ⁹³Ja se, overfor mig kan du få tårer i øjnene, men det er vist ikke netop så blødt et sind, du viser mod — bare jeg kunde ha sagt: din mand.

Nej, sae Maren — han ka'nt engang hent mæ no øwttøw og katøfler i kulen, men suppen den kan han nok edd.

Jeg troede ikke, svarede præsten afværgende — at Niels just var så meget for god mad. Han ser da ikke ud til det.

Maren svarede: Han ka'nt edd no, men allywl vil han nok ha no godt mad.

Hm, sae præsten rådvild og gav sig ganske mekanisk til at tale om mad. Han vidste, at Maren var en søgt kogekone omkring på gårdene. Men han vilde gerne have en køn slutning på deres samtale; hvor skulde han få den fra?

Maren gik ikke videre ind på det med madlavning, men pludselig kom der et glimt i hendes øjne; hun sae: Præsten hår åller sit måg te kanel, te Niels han kommer på hans grød.

Præsten rejste sig smilende, men han var skuffet: Ja ja, Maren, det med kanelet, det er da kun en ringe ting.

Men jen ska'nt ød det, og jen sk'ant lær jens bøn at ød det, svarede Maren.

Hun fulgte præsten til vejskillet. De havde ikke mere at tale om, men de var begge bevægede, da de sae farvel. Maren stod og så efter ham, han kom grumme langsomt afsted. Han var en god mand, men hun havde alligevel ondt af ham; det var strengt at blive gammel.

Sognet havde skiftet præst. I stedet for en gammel, venlig støvekost kom der en ny og hård skurebørste; han begyndte straks at gå sin menighed efter med groft sand og ⁹⁴stærkt sæbevand; en dag kom der også lud til Marens skurvede hoved.

Den unge præst kom ind med et rask goddag og tilsyneladende hjerteligt håndtryk. Maren blev forbavset over en hånd, der tog på hendes som på et spadeskæft; sådan tager bønder på deres ting, men ikke på hinanden, medmindre det er slagsmål. Men hun bad præsten sidde ned og tog øjemål af ham, han var på alder med hende selv. Maren blev stående ved bordenden og ventede, hun vidste nok, hvad præsten kom for, og hun var parat til at tage imod ham.

Træffer jeg ikke Deres mand? spurte præsten. Hans stemme var hård, men lidt tynd, han var sjællænder.

Nej. Han er int hjemm.

Jeg siger Deres mand, skønt jeg ikke véd, om De just har nogen.

Maren mødte hans blik med et par kolde, havblå øjne: Det ka præsten hejsen nok ha hørt om, for ål mennesker ved'et.

Præsten fandt Marens tone hånlig, og blodet steg op i hans ansigt. Han tog fat på en streng formaningsstale. Han vidste godt, det var hende, der ikke vilde gifte sig med den mand, hun levede sammen med til forargelse for hele egnen; hans forgænger havde fortalt ham om det og pålagt ham at bringe hendes stridige sind til eftergivenhed.

Nej, svarede Maren bestemt — det hår vor gammel præst åller gjort.

Hvad siger De? udbrød præsten irriteret. — Vil De drage mine ord i tvivl? Deres forrige præst var gammel og skrøbelig, men mig skal De ikke komme udenom; jeg vil se Dem gift med Deres børns fader.

95

Det kan a int vid, sae Maren.

Præsten spurte barsk: Hvorfor indlod De Dem med ham?

For det a had no peng, og hvad sku a med peng, nær a int håd no bøen.

Så kunde De ha giftet Dem.

Nej, for så var der'nt bløwwet no til mi bøen.

Så kunde De jo ha valgt en anden mand.

Maren følte sig drevet ind i en krog, hun ikke kunde klare sig ud af, men hun blev kun mere trodsig af det og sae rent ud: A vild ingen anden mand ha.

Hun fortrød i grunden med det samme, hvad hun havde sagt, denne gang havde hun jo virkelig givet præsten noget, han kunde benytte imod hende, men hun regnede ham så lidt, at hun i grunden ikke syntes, at det gjorde noget. Hun stod tavs og lod præsten tale. Han endte med at sige: Men jeg har midler til at tvinge Dem, véd De vel. Jeg behøver ikke at finde mig i dette her.

Da sae Maren: Præsten behøver slet int at gjør sig så møj ulejlighed.

Det varede endnu noget, inden præsten gik; hans sidste ord var en trusel.

Næste formiddag ved titiden, da Niels netop var ved at stå op, kom Maren ind til ham.

Nu vil a int fød dig længer, sae hun.

Hvad, sae Niels. Han sad og krummede tæerne over åbningen til strømpeskafte, men han rettede dem ud igen og lod strømpen synke. — Hvad æ'ed do sejer?

A sejer, te a vil int fød dig længer, gentog Maren.

Niels forsøgte at ta det humoristisk: Så er a kaski sawt op og skal go ud og søg plads et ånnet sted.

Ja, det ka jo'nt blyww te ånnet meddæ, sae Maren.

96

— Pastor Petersen følte sig stærk som den, der skal rydde op i gammelt dødvande; han var en hård mand ud af sin store ungdom og umodenhed, og hans klare hoved, som han stolede så sikkert på gjorde ham streng. Men han var sjællænder og havde ikke jydernes dybe hjertelighed, og allerede da der var gået tre måneder, følte han som en stor skuffelse, at afstanden mellem ham og befolkningen stadig blev større. Først og fremmest var han skuffet over Maren, der havde vist sig langt mere forhærdet, end han efter sin forgængers fremstilling havde haft grund til at tro. Han måtte erkende, at hans formaning vist ikke havde gjort det mindste indtryk på hende. Ingen erkendelse af synd, ikke en tåre, knap nok et nedslået blik. Når han talte om hende med andre af egnens folk, kunde de valent indrømme, at det var galt, som Maren havde båret sig ad, og det burde ikke være, og så kunde en og anden føje til: Men det er jo sådan, når man er ung, eller: det er jo ikke sådan, når man er ung. Hvordan er det? spurte præsten så — når man er ung — hvordan er det ikke? — Ja, det vilde ingen forklare ham nærmere. De så op på ham med et blik, der fortalte ham, at

han var en fremmed, og så kom han ikke længere med dem. Deres forargelse over Maren kunde de forbeholdent vise ham; deres varme for hende holdt de ved sig selv, men ingen lod sig drive til at sige noget virkeligt nedsættende om hende.

Hvad skulde så pastor Petersen tro, den dag han fik at vide, at Maren havde sat Niels ud af sit hus, så han måtte gå på arbejde, efter hvad der blev sagt, i et andet sogn. Pastor Petersen kunde selv tage hårdt på et genstridigt sind, men her stod han overfor en hårdhed, der var ham fremmed. Men han fandt ingen medhold blandt sognets folk; de gav Maren ret; de indrømmede, at det var jo nok strengt for Niels, men hvad skulde Maren gøre? Der var også dem, der indrømmede, at de vel ikke kunde have gjort det selv, men derfor var det rigtigt alligevel.

Så gik præsten for anden gang til Maren. Han vidste nok, hvad han vilde sige; om det kunde hjælpe, havde han ingen rigtig tro til; dog, det var jo hans pligt at gøre et forsøg.

Maren tog mod præsten i hele sin rustning af forbeholdenhed, og han fik hende ikke ud af den. Han begyndte med at tale hende til hjertet; hvordan skulde det gå Niels, sådan som han nu engang var, når han pludselig blev sat ud af sit hjem.

Maren svarede: Det hår a givet ham ott år til at tænke øwwer, og han er endda int bløwen klowwer.

Præsten nævnte børnene; han talte rørende om kærlighed mellem forældre og børn, og Maren svarede koldt:

Det er for mi bøens skyld, te a hår sat ham ud.

Præsten blev vred og slog en anden tone an. Han var så ung, han talte, og han gjorde det dygtigt, han havde ikke erfaring nok til, at han kunde bøje sit hoved i overvejelse og tie; han talte og udrettede ingenting. Han var som en mand, der i mørke ser et lys at styre efter, og som stirrer sig blind på det ene lys. Han improviserede en prædiken og talte sig træt. Maren påhørte den stående.

Har de virkelig ikke noget at svare mig på alt det, jeg har sagt Dem? spurte præsten endelig.

Jow, svarede Maren bogstavret ud af sin katekismus — hvo, som ikke vil arbejde, han bør ej heller have føden.

Præsten så på sit uhr; det havde varet omtrent en time. Han rejste sig, sae farvel og gik.

98

Det voksede langsomt op omkring Marens hus; hun fik dog af og til midt i sin travlhed tid til at plante et træ dog af og til midt i sin travlhed, tid til at plante et træ eller sætte en eller anden lille busk, resten måtte de så selv om, for der var steder nok, hvor Marens hænder havde ærende. Der voksede efterhånden fire børn op omkring Marens hus. Søren var allerede rendt op til et lille langt og tyndt træ. Jens var mindre, men lignede ham. Rasmus var et lille bredt mandfolk, der stod stille og samlede sværelse, men ikke kom længere op efter. Bette Maren var ganske lille endnu, hun sad på jorden med ubehjælpssomme ben og fægtende arme, hun var ikke mer end en tue i sin moders have; gult hår og lyseblå øjne, en lille blomsterbusk, der løfter sine spæde lemmer op i solen.

Men årene gik deres usynlige vej; de lod sig mærke ved alt det, de fik til at gro iværet, Marens træer og buske så vel som hendes børn groede under de svindende år. Søren blev konfirmeret, han gik som voksen, tavs karl efter he stene i plovfuren, med tømme og pisk, med lukket mund; Jens kom lige bag efter og tegnede til at blive ligesådan. Rasmus og Bette Maren holdt engang op med at stå stille og være bred mand og kone. De læe sig højde til, og det så ud, som om de bare skulde blive til to pinde, hvorvel det jo kun var et øjensbedrag. De forandrede sig fra dag til dag, og da der var gået en sommer på den måde, kunde gamle folk, der jo har tid til at finde noget at undre sig over, snakke højt om, at Rasmus og Bette Maren ikke var til at kende igen.

Fire ulige lange børn gik ud af Marens dør for at arbejde og ind for at sove eller få mad, men tiden rettede 99dem af efter hverandre, fire lige lange unge mennesker gik ved deres moders hus som fire stolper, der er bestemt til at bære i fællesskab.

Maren havde arbejdskraft, hun fik penge ind og kunde købe mere jord. Hun købte jorderne østerpå med Rokballe-kæret, der blev grøftet og lavet til eng; hendes gård fik navn efter kæret, og selv fik hun efter gården navnet Rokballe Maren. Der gik tre karlesønner og pløjede Marens jord, grøftede kæret ud og kørte fra gårde med det, der skulde sælges. Der sad en hjemmefødt pige ved yveret af Marens køer og strålede spanden fuld af skummende mælk; hun snakkede venligt til koen eller satte den strængt i rette, alt eftersom forskellige køer skal behandles; hun sad på sin lave skammel, en rigtig lille Maren med havblå øjne og sandgråt hår, hun så på koens brogede yver eller på horisonten, der sad lavt som hun selv, med den vide udsigt sønderpå og de høje bakker mod nord. Bette Maren så med jævnt sind det nære og det fjærne, hun drev de sidste slatter af yveret og gik til den næste ko.

Fire børn styrede hjem ad ved middagstid, med mælkespand, med pisk og spade, med penge; de snakkede mumlende om, hvad de havde oplevet, men havde en noget morsomt at berette, blev der leet. Moderen kom ind med maden, hjulpet af Bette Maren og fik del i, hvad sket var. Hun lo ad det, der var morsomt, ikke for meget, men med al husmoderlig værdighed, og så blev der nogen tid ikke snakket mer, de spiste alle længe og ihærdigt.

Sådan gik livet på Rokballe-gården, jævnt og ens. En dag skete der det, at Søren udtalte lyst til at komme ud. Moderen gjorde ingen indvendinger, og om efteråret tog Søren plads på en stor gård på Randers-egnen. Der kom 100 gode breve fra ham, han lærte meget nyt og fik en god løn, men han så jo også en del, han ikke syntes om. Brevene blev ivrigt drøftede af de to andre brødre; det vilde jo snart blive deres tur til at komme hjemme fra. Moderen sae ikke noget det, men hun tænkte ved sig selv, at det skulde dog vare noget, inden Rasmus kom ud, han var ikke så fornuftig og stadig, som hun ønskede. Det kunde godt se ud til, at han lignede sin fader mere end heldigt var. Men moderen holdt ham strængt og kom efter ham, når der var noget; han var det eneste træ i hendes have, der ikke fik lov til at gro efter sin natur.

Marens bedrift var noget af et mønster i den egn, og gamle koner, der havde tid tilovers til at holde gamle hændelser friske, de måtte undre sig over, som det var gået hende, og navnlig måtte de sørge for, at Niels ikke blev glemt, som nu kunde ha heddet Rokballe-Niels og været herre over hele ejendommen med samt Maren og de fire gæve børn. Niels var smidt ud, det skulde ikke glemmes; han havde det ikke for godt, det skulde huskes, og hvor var Niels? Det var et spørgsmål, som der til enhver tid måtte kunne gives svar på, og det kunde de gamle koner, de havde god hjælp i vaskekoner og kogekoner og andre, der gik på omgangsarbejde; ud af nogle få sikre efterretninger og mange formodninger lavede de et pålideligt billede af Niels' skæbne, den kunde for et par års vedkommende se sådan ud: grøftegraver ved Kolind, grøntvogn i Randers, gårdskar i Æbeltoft, havnearbejder i Århus, klude og ben i Grenå. Det gik op og ned med Niels, mest ned. Han kom aldrig hjem til egnen og gjorde rede for sig selv. På Rokballe-gården, hvor der blev spist så megen god mad, kom han ikke og fik noget med; sine børn havde 101 han vist ikke set i mange år; der var grund til at nævne det og gentage det, når de nu gik derhjemme så velholdte og aldrig havde en tanke til overs for deres fader.

Sådan talte konerne; de var enten gamle, eller det var ikke gået dem for godt; de havde fået en dårlig mand at trækkes med, eller fattigdom og smal kost; det måtte vel vække dem til eftertanke som det var gået Maren, det gav noget at tænke over: en pige, der som så mange andre, kommer galt af sted og nu sidder som kone på sin gård, skønt hun ikke er det, bare en pige, der i sin ustyrlige ungdom har båret sig meget galt ad og nu er kommet så godt fra det. Men mændene brød sig ikke om konernes snak; de så, hvordan det gik nu, og hvad der engang var sket, kunde jo så være ligegyldigt. Når de snakkede om Rokballe-Maren, sae den ene til den anden: Do ka trow, te hun tjener no peng, — og hvad betød en sølle Niels, der var langt væk og langt nede i sammenligning med det?

Der var i sognet een mand, hvis tanker stadigt og alvorligt var optaget af Niels, og det var præsten. På spørgsmålet om Niels havde han lidt sit første nederlag der i sognet, da det ikke var lykkedes ham at bevæge Maren til at ta Niels til mand. Nu var han ikke længere en ung begynder af en præst, men en snart ældre og, som han selv syntes, erfaren mand, der havde kone og børn. Han havde sine vanskeligheder med sine opvoksede børn, men det gjorde ham ikke mere tålsom over for Maren; hendes børn skulde ha deres fader igen, hendes samvittighed skulde vækkes; det sår, der måtte være i hendes sjæl, skulde helbredes. Han sae for eksempel: Nu kan Niels jo dog ikke gøre nogen fortræd; han kan ikke skade sine børn ved et slet eksempel, som De i sin tid var bange for; Deres børn er 102 jo støtte og solide. — Maren svarede dertil, at ingen kunde vide, hvordan Niels' eksempel vilde virke; den ene af sønnerne, Rasmus, var ikke helt pålidelig, og hun vilde ikke ha fordærvet bare en for at hjælpe Niels til gode dage og driverliv. — Men hvad tænker Deres børn? spurte så præsten, — de ved, han driver om som et vrag og som en, der er forskudt. — Maren sae, hun havde fortalt sine børn alt, hvad de behøvede at vide om det. — Men hvad tænker Deres børn om det? — Det vidste Maren ikke; hun havde sagt, hvad der var at sige, men hun havde ikke spurt, hvad de tænkte. — Præsten gik videre, han vendte sig til Marens samvittighed. Hvordan gik det med den? — Det vilde Maren ikke svare på, andet end at hun sae, hun gjorde sin pligt og lærte sine børn det samme. — Men præsten lod hende ikke slippe med det. Var hendes samvittighed ikke syg, først efter en gammel brøde, og så af en senere tilføjet uret? — Maren undveg spørgsmålet: hendes børn holdt af hende, og hun var respekteret af folk, i alt fald af dem, hun brød sig om at være respekteret af. Hvordan vilde det gå med begge dele, dersom hun skulde ha Niels gående på gården? — — Ja, Gud har lagt sin velsignelse i selve

Deres fejltrin. Burde det ikke vække Deres eftertanke?

Jo, Maren havde netop tænkt over det. Hvad kunde et menneske gøre andet end holde sig til det, der var det mest fornuftige?

Synes De, at De har altid gjort det?

Maren svarede, at præsten jo vidste, alt hvad hun havde gjort og lige så godt kunde dømmе om det som hun selv.

Sådan kunde ordene falde mellem pastor Petersen og Rokballe-Maren, og den ene af deres samtaler var ikke 103meget forskellig fra den anden. Han følte med sig selv, at han havde en kamp at bestå med denne kvinde, og han kunde ikke andet end tro, at han til sidst vilde sejre. Men Maren var hård og det i en grad, han ikke kunde forstå. Han var som sjællandsk bondesøn en velvillig natur uden egenlig hjærtelighed, men hans stilling havde gjort ham til en stræng mand, og han vidste det selv, det var ligesom en side af hans gærnings alvor. Men folk blev kolde ved ham, deres sinds varme så han kun på afstand, den slog ikke ud imod ham; des mere mærkede han hårdheden hos disse jyder, som han aldrig rigtig lærte at forstå. Rokballe-Maren var den hårdeste af dem, men også en af de få, der viste ham en vis hjærtelighed. Der udvikledes mellem disse to mennesker et slags venskab, der gjorde, at de gærne så hinanden, uden at det fra Marens side førte til nogen virkelig fortrolighed. Præsten syntes undertiden, han kunde forstå, at forholdet til Niels nagede hende, både af hensyn til børnene og i hendes egen samvittighed, men hun havde aldrig indrømmet det, skønt hun gjorde sig sikkert tanker derom, som hun ikke vilde betro selv sin præst. Dette sae han rent ud til hende: Jeg ved, De går og tænker en del, som De ikke vil være ved, og jeg er overbevist om, at De ikke har fred i Deres samvittighed. Hvorfor vil De ikke tale til mig om det?

Så kunde der et øjeblik komme en vaklen i Marens holdning, men hun rettede sig straks igen og erklærede, at hun tænkte ikke noget, som Præsten behøvede at vide.

Præsten og Maren nærmede sig begge de halvthundrede, han blev grå og nærvøs, og der kom en dag, da han fortalte hende, at han måske led mere under hendes brøde, end hun gjorde selv.

104

Da måtte Maren se nærmere på præsten, på hans urolige hænder, hans grå hår og trækningerne om hans øjne. Hun sae med større varme, end hun plejede at vise, at han gjorde synd imod sig selv ved at plage sig på den måde.

To af mine børn skejer ud, sae præsten; — hvorfor straffer Gud mig med vanartede børn? Er det fordi jeg er en dårlig præst?

Maren indvendte, at derefter skulde hun være et af de bedste mennesker i sognet, og det mente præsten jo da ikke.

Nu har jeg kæmpet med Dem i tyve år, og jeg har ingenting udrettet. Tror De, Gud så kan være tilfreds med mig?

Maren tav lidt, så spurte hun, om præsten troede, det vilde blive bedre med ham, om hun nu tog Niels til sig som sin mand.

Præsten svarede: Hvis De er selvretfærdig nu, og De blir det endnu mere, efter at De er blevet gift, hvad har jeg da opnået?

Maren sae næsten medlidende: Ja men kjær pastor Petersen, så er der jo int no for no minnesk at gjør.

Der blev en pause. Præsten rejste sig og så ud af vinduet, han havde vel i sinde at gå. Maren spurte, om han ikke med det samme havde lyst til at se Sørenns nye have. Nu var den hel færdig, og alle de ny ting stod så kønt i den.

Præsten gik med, og spurte til Søren, der nu var gift og havde gård ved siden af Rokballe-gården. Det gik ham jo godt, efter hvad præsten hørte, og hvordan var den kone, han havde fået? Hun var vel flink.

Jow, sae Maren, og sendte præsten et blik, — jo—ow, hun kan jo'nt gjør for, at hun ka'nt komm øwwer så møj som vi ånner.

105

En dag kom præsten til Maren og sae: Ved De, at Niels er kommet på fattighuset i Grenå?

Maren havde nylig fået det at vide; hendes holdning var som sædvanlig; kun undgik hun at se på præsten.

Hvad vil De nu gøre? spurte han, og da han ikke lige straks fik svar, blev han ved: De må ta ham her hjem; det er Deres simple pligt. Deres samvittighed kan jeg tilsyneladende ikke komme til at røre ved; vejen til Deres syndserkendelse er lukket for mig, måske overhodet lukket. Det er altså ikke som præst jeg i dette øjeblik taler til Dem, kun som almindeligt menneske. De er af rent menneskelige grunde nød til at ta ham hjem til Dem, og De bliver af rent ydre grunde nødt til at la Dem vie til ham. Maren svarede stille, at hun havde tænkt på det altsammen; nu havde hun jo heller ikke andre hjemme af børnene end Jens, han var god nok; der kunde ikke ske noget galt med ham.

Præsten lo lavt og bittert: Nu skal ingen komme og sige, at jeg har sejret over Dem. Nej, jeg har tabt. — Jeg har tilsyneladende fået dem til at gi efter; i virkeligheden har jeg ingenting opnået. På det kristelige område, hvor det gjaldt om at vinde, har jeg tabt.

Det kan a int vid, sae Maren.

Hør, Maren, jeg ønsker ikke, De skal sige mig imod for høfligheds skyld. En sådan spot skal De ikke føje til den skade, jeg har lidt.

Maren rystede på hodet: Det er ålfor møj å sej.

Ja, jeg taler vist for meget og udretter utvilvsomt for lidt. — Præsten sænkede hodet og tav; han havde omsider lært een ting: eftertanke, men var der nogen glæde ved den?

— — Et par dage efter tog Maren til Grenå. Der fik hun at vide at Niels var syg og lå i sengen. Han så også 106temmelig ringe ud, men lod næsten glad over hendes besøg. Han sae ikke meget, men Maren begyndte at fortælle om børnene. Det sidste var, at bette Maren nu havde fået en kæreste og gode udsigter til bryllup.

Niels sae ja og hm, og samtalen gik i stå.

Hår do no skro? spurte Maren efter en pause.

Jow, sae Niels og blev pludselig mere meddelsom, — a hår skro, men a ka'nt wal tol den. A får kvalm, men så ligger a den dær på sengekanten, og så ligger a og sir po den, og når a så hår lo og sit po den et stykk tid, så kan a ta den igen og hold den i munden et stykk tid, til a mo ligg den igen.

Hm, sae Maren. De talte lidt om skråtobak; så spurte hun ligefrem, om han ikke kunde ha lyst til at komme hjem og se gården. Han kunde jo blive der nogen tid eller altid, hvis han syntes.

Jow, sae Niels. Han faldt ligesom i tanker over det. Så sae han: Der vå tow brødder i Fjellerup; kaddunt how dem? Den jen han død, og så gywted enken sig med den ånen. Hvad hed de? spurte Maren.

Ja, det kan a int how, men de vå tow, og den jen han død, og så gywted enken sig med den ånen.

Hvad vaa de tow brødder? spurte Maren

Ja, det kan a heller int how, men den jen han død, og så gywted enken sig med den ånen.

Nej, sae Maren, — a kan int how dem.

De talte sammen endnu en stund; så gik Maren. Hun sae, hun vilde komme igen og ta Niels med hjem, når han blev bedre.

Men Niels blev ikke bedre, og da Maren kom til at kjøre hjem med ham, var det for at få ham begravet.

107

På Rokballegården gik årene ligesom uænsede og uden at efterlade sig noget spor. De fløj hurtigt som en fugl på vandring; folk ser op et øjeblik og tænker: Hvor mon den kommer fra, og hvor skal den hen? og så bøjer de sig igen over deres arbejde og glemmer den luftige vandrer. På Rokballegårdens marker vekslede det som på himlen oven over; de stod med højt korn i solen; de lå lavt i sne-slud under tunge grå skyer; de gulnedes i lang tørre og blæst, de blev grønne under regn. Livet gik sin sunde gang under den ringest mulige vekslen. Det følte næppe som en forandring, at gården skiftede ejer; det gled ind som en del af årets små hændelser. Som rugen blev kørt ind, tærsket og afhændet, og ny furer blev åbnede for den næste rughøst, sådan skete det, at Jens overtog gården og giftede sig. I haven blev stundom et træ fældet og et nyt plantet; efter et par års forløb var den lille forandring udvisket igen.

Rokballe-Maren begyndte at blive gammel; det var ikke andet, end at hun gled ind i årets forudsete gang: vinteren nærmede sig. Og som vinteren undertiden efter lang tids mildt vejr pludselig kan komme med et ryk: vinter i dag, efterår i går, sådan var der lige med et noget, der tog et hårdt tag i Marens hjerte; det var ligesom en overraskelse, men kun et øjeblik; hun satte sig tålmodigt i lænestolen nær ved

kakkelovnen og stoppede strømper til børnebørnene. Mens nålen gik, sysselsatte hendes tanker sig med rentepengene, hvormeget der blev til hver, hvis hun døde nu, og hvor meget, dersom hun levede en tre fire år, hvilket dog var det mest sandsynlige. Og hvad Rasmus vilde gøre, når han fik så mange penge på en gang, han havde aldrig haft mange af dem. Rasmus nej, han var ikke af hendes slags, 108han var faldet forkert ud; hun havde stadig en vis mistro til ham som til den mand, hun havde haft sine fire børn med, og som aldrig havde kunnet blive andet for hende end en fremmed, fordi han ikke var som hun selv. De andre børn behøvede Maren ikke at tænke over; de var af hendes folk.

Sommeren kom; Maren sad mere end hun gik. Næste vinter måtte hun lægge sig og en dag kom præsten. Maren syntes, han så mere alvorlig ud, end han plejede, og hun tænkte straks på præsten mere end på sig selv. Han var meget gammel at se til, det var nok mindst lige så strængt for ham som for hende.

Maren bød præsten sidde og svarede rask på hans forespørgsel: Hun fejlede såmænd ikke noget, men hun lå godt i sin seng og havde ikke lyst til at stå op. Hun var ellers godt tilfreds, hun havde ikke grund til andet. Hvordan havde præsten det? Mon han ikke vilde ha godt af at ligge nogen dage?

Å, sae præsten, — jeg fejler ikke noget, hvis man kan sige det, når man aldrig er rask, men jeg er heller aldrig syg; nej, det er ikke det. Men har De tænkt over, hvordan det er gået os to? De har egenlig altid haft medgang, og da De for nogle år siden skulde til at udføre en kærlighedsgæring, der for Dem var en ubehagelig pligt, da var Gud så venlig at fritage Dem. Lykken har fulgt Dem i det materielle, det har den også i det mindre materielle: børnene. Også Deres børnebørn lover godt. Og så kommer vi til det sidste, Maren; De har en god samvittighed, har De ikke?

Jow, sae Maren.

Ikke sandt? Der er fred i Deres sind, og De dør ligesom 109gudfrygtige folk gjorde i gamle fortællinger: mæt af dage. Ja mæt, livet har givet Dem alting; De ønsker ikke mere, men kan rejse Dem og gå. Men har De fortjent al den lykke? Jeg vil ikke dømme Dem, men jeg kan ikke forstå det. Har De fortjent den fred i sindet, som De nu dør med? At De har gode børn, kan være et heldigt tilfælde, men Gud lar Dem virkelig dø med en god samvittighed; han sender Dem ikke en angst og en tvivl nu til allersidst. Og nu jeg: Jeg vil ikke tale om mine børn; de er mislykkede, men min samvittighed er syg, jeg har ikke fred i mit sind, og jeg dør ikke mæt af dage, jeg er hungrig, ikke efter mer lykke, sådan som De har fået den, skønt der var en gang, da jeg mente, at en passende del deraf også måtte tilkomme mig; men jeg hungrer efter tilfredshed på mine børns vegne og for mig selv. Hvorfor er mine børn mislykkede, Maren? Har De ikke fået bedre oplæring end Deres både kristelig og verdslig? Har de ikke i mig kunnet se et eksempel på tro, som Deres børn ikke har haft? Jeg siger det ikke for at gøre mig til af noget. Og jeg er hungrig efter fred i min sjæl. Jeg har dog den faste tillid til Gud, at han har sin mening med mig, skønt jeg ikke kan se den, og skønt jeg vilde sige, mit liv var mislykket, hvis jeg ikke havde den tillid. Jeg syntes en gang, De var forhærdet; det tør jeg ikke sige mere, jeg er kommet i tvivl om det, som om så meget andet. Nu er jeg gammel, og jeg kommer til Dem for at høre, om De har noget at sige mig, hvoraf jeg kunde blive klogere.

Da præsten holdt op at tale, tog Maren sine øjne fra det spørgende blik, han rettede på hende. Hun så hen på sine store gamle hænder, mens hun tænkte over, hvad han havde sagt. Det var jo rent galt med præsten, slemt med 110hans børn og værre med ham selv, og han havde dog mere tro end hun; han havde aldrig gjort noget galt; hvorfor plagede hans samvittighed ham da så meget? Sæt det var ham der engang havde begået en stor synd, i stedet for måske mange små ting, der ikke kunde gøres op! Han var en stræng mand, han var også en god mand, blevet med alderen, og når Maren sådan tænkte over hans gode sider, måtte hun sige: ja, men der er noget, som ikke skulde være der. Og hvordan havde han båret sig ad med sine børn? Der måtte være begået en fejl, som man ikke kunde se. Hun syntes et øjeblik, hun forstod det, ud fra sin erfaring og sit lange bekendtskab med præsten.

Hun sae endelig: Det gør mig ondt for Dem pastor Petersen, men hvad kan a sej, som kan hjælp Dem?

Hun vil ikke svare mig, tænkte han. Så gav han sig til at tale om andre ting. Da han rejste sig for at gå, sae han næsten smilende: Ja, De er jo ikke bange for at dø?

Nej, svarede Maren rolig, — det er a int.

De har vel aldrig tænkt synderlig over døden, og De går den i møde med sindsro. Jeg har tænkt meget, og jeg venter den med uro. Farvel, Maren; hav det godt, havde jeg nær sagt, nå men De har det jo også bedre end jeg.

Fåwal, sae Maren og lettede sig lidt; — De kan godt komm igen, pastor Petersen, for a dør int lie med det samm.

Maren fik ret, hun lå over en måned endnu og fik flere besøg af sine fjærnere boende børn. Rasmus fra Kolding og Bette Maren, fru sagfører Jensen, fra Århus. Navnlig datteren talte hun en del med og spurte hende ud om alt, hvad hun vidste om Rasmus.

Fru sagfører Jensen fortalte og tilføjede så: Du må ikke plage dig selv, mor, med alle de bekymringer om Rasmus. ¹¹¹Det går ham såmænd rigtig godt, selv om han er lidt magelig, men det var far jo også, så han har det ingen fremmed efter.

Moderen svarede barsk: Do behøver'nt at fortæll mig, hvordan di får vå', han ku ha wån møj slimmer.

Bette Maren dukkede sig og begyndte at tale om noget andet, men moderen vilde ikke tale om ligegyldige ting. Hun fortalte om sit testamente, som skulde overgives til Bette Marens mand. Hun betroede også datteren, at hun ejede tredve tusinde kroner, og hun så godt nok det lille sæt, hvormed hendes datter modtog den nyhed.

Men det er da en masse penge, mor, sae Bette Maren; — kunde du ikke ha taget dig det lidt lettere i dine sidste år og sparet lidt mindre til dine børn.

Nej, sae Maren; — men I ka jo gjør ved pengen, hvad I vil. — Derpå tilføjede hun med et skarpt blik: Do behøver'nt å sej det omme ved Rasmosses. A er jo'nt død endno.

Bette Maren havde ikke nødig at spekulere over, hvad hun så skulde tale om, for moderen gav sig til at tale om begravelsen, hvad de skulde ha, og hvem der skulde med. De måtte naturligvis ikke glemme præsten; hun sae det endda to gange.

Nej, sae Bette Maren, — jeg skal nok huske det; jeg ved jo også, du har altid holdt så meget af pastor Petersen.

Den kønne og statelige dame med den elegante spaserdragt og det velvillige smil følte sig besynderlig genert ved det blik, hendes moder rettede på hende. Hun tænkte ved sig selv: Det kan der da ikke ha været noget galt i, men hun forstod alligevel, at der var noget, en lille overdrivelse måske, og hun kunde i det samme høre, at sådan vilde ¹¹²hendes moder aldrig ha udtrykt sig. Hun sad i en ny rådvilhed, men den kom hun ud af, da moderen sae venligt men bestemt: No vil a int snakk mer.

Da datteren en uges tid senere kom igen, havde Rokballe-Maren givet sig til den sidste syssel i sit livs lange hverdag. Hun så godt den uro, der var om hende, men som en, der er langt henne i sit arbejde, lod hun sig ikke forstyrre deraf. Hun talte ikke videre. Hun, der havde gået så meget dagen igennem, kunde vel tae de få skridt, der nu var igen uden at gøre mange ord over det. Hun bragte sin syssel til ende så roligt og uden klage, som om selve det at dø var det letteste arbejde, hun havde udført i hele sit livs lange dag.